

Valtionhallinnon Kiina-toimintaohjelma

Valtioneuvoston kansliapäälliköt antoivat kokouksessaan 3. helmikuuta ulkoministeriölle toimeksiannon päivittää vuonna 2010 laadittu valtionhallinnon Kiina-toimintaohjelma. Työhön ovat osallistuneet kaikki ministeriöt. Toimintaohjelman luonnos esiteltiin ulkoministeriön suppeassa johtoryhmässä 30.3.2021 sekä TP-UTVAssa 21.5.2021. Kansliapäällikkökokous keskusteli toimintaohjelmasta ja hyväksyi sen kokouksessaan 7.6.2021. Toimintaohjelma on julkinen dokumentti ja se on saatavilla ulkoministeriön verkkosivuilla. Toimintaohjelmasta laaditaan englanninkielinen käännös.

Kiina-toimintaohjelma on valtionhallinnon yhteinen näkemys Kiinasta ja Kiinan kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Valtionhallinto julkaisi ensimmäisen toimintaohjelman vuonna 2010. Tämän jälkeen kansainvälinen toimintaympäristö ja Kiinan toimijuus siinä on muuttunut merkittävästi. Pitkään jatkuneen talouskasvun myötä vahvistunut Kiina noussut suurvallaksi, joka vaikuttaa Suomeen kahdenvälisesti, osana EU:ta sekä kansainvälisessä yhteistyössä. Kiinan ja Yhdysvaltojen välinen kilpailu erityisesti talouden ja teknologian alalla on tiukentunut ja se heijastuu myös Suomen toimintaan.

Kiinaan liittyvä julkinen keskustelu on lisääntynyt useassa maassa, myös Suomessa. Ulkoministeriöstä ja muista ministeriöistä tiedustellaan usein Suomen kantoja ja toimentasuosituksia Kiinaan liittyvään toimintaan. On tärkeää, että valtionhallinnolla ja kaikilla muilla tahoilla, jotka toimivat Kiinan kanssa on yhteinen käsitys valitsevasta tilanteesta ja Kiinan roolista siinä. Se mahdollistaa päätöksenteon ja auttaa varautumaan riskeihin.

Toimintaympäristön muutos ja tiedontarve ovat keskeisiä syitä toimintaohjelman päivittämiseen. Toimintaohjelma on ensisijaisesti tarkoitettu valtionhallinnon käyttöön, mutta myös muut toimijat voivat hyötyä siinä esitetyistä näkemyksistä. Toimintaohjelman tarkoituksena on vahvistaa valtioneuvoston yhteistä tilannekuvaa Kiinasta ja Kiinan kanssa tehtävästä yhteistyöstä, selkeyttää Suomen Kiina-yhteistyön painopisteitä sekä yhtenäistää valtionhallinnon Kiinaan liittyviä toimintatapoja. Toimintaohjelmalla valtionhallinto voi myös viestiä kumppaneilleen kotimaassa ja ulkomailla Suomen valtionhallinnon Kiinaan liittyvistä näkemyksistä.

Toimintaohjelmassa ei ole uusia Kiinaan liittyviä linjauksia vaan se selkeyttää olemassa olevia linjauksia ja toimintatapoja. Laajemman kontekstin muodostavat hallitusohjelma, Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko, EU-selonteko sekä muut eduskunnalle säännöllisesti annettavat selonteot.

Vastaavia toimintaohjelmia on tehty muissakin maissa, kuten Ruotsissa ja Alankomaissa vuonna 2019. EU-komission ja korkean edustajan yhteinen tiedonanto Kiinasta annettiin niin ikään vuonna 2019.

Toimintaohjelman sisältö

Toimintaohjelman pääpaino on Suomen Kiina-suhteen, yhteistyöalojen ja toimintatapojen kuvaamisessa. Näitä kehystävät laajempi tilannekuva, kuten Kiinan globaali asemoituminen ja suurvaltakilpailu sekä EU:n Kiina-politiikka, johon Suomikin kiinteästi kytkeytyy.

Toimintaohjelmassa esitellään Suomen Kiina-yhteistyön lähtökohtia: vuoropuhelu, jatkuvuus, johdonmukaisuus ja arvopohjaisuus. Suomi tarkastelee suhdetta Kiinaan ja Kiinan kanssa tehtävään yhteistyöhön lähtökohtaisesti myönteisessä valossa. Kansainvälisen kilpailun tiukentuessa ja Suomen kytkeytyessä entistä tiiviimmin globaaliin toimintaan, huomiota on kiinnitettävä sekä Suomen kilpailukykyyn, omien intressien tavoitteiden ja arvojen mukaiseen toimintaan että riskien hallintaan. Kansallisen koordinaation merkitys Kiinaan liittyvissä kysymyksissä korostuu.

EU:n jäsenenä Suomi rakentaa EU:n johdonmukaista Kiina-politiikkaa ja edistää yhteisiä ulko- ja turvallisuuspoliittisia tavoitteita Kiinan suuntaan. Suomi ottaa yhdessä muiden EU-maiden kanssa kantaa mm. Kiinan ihmisoikeuskysymyksiin. Suomi näkee vuorovaikutuksen ja tiedonvaihdon Kiinaan liittyvissä kysymyksissä muiden samanmielisten maiden kanssa tärkeäksi.

Toimintaohjelmassa kuvataan Suomen monialaista kahdenvälistä yhteistyötä ja toimintatapoja Kiinan kanssa. Ulko- ja turvallisuuspolitiikan osalta esille nostetaan ympäristö- ja ilmastokysymykset, multilateralismi, kestävän kehityksen periaatteiden toimeenpano sekä kehittyvien maiden huomioiminen. Suomelle on tärkeää, että Kiina sitoutuisi multilateralismin periaatteisiin ja globaalien ongelmien ratkaisuun.

Kaupallistaloudellisen toiminnan osalta Suomi näkee olennaisen tärkeäksi saada Kiina luomaan tasavertaiset kilpailuedellytykset ulkomaisille ja kiinalaisille yrityksille. Suomelle on myös tärkeää, että yritystoiminta on vastuullista. Nämä ovat keskeisiä tavoitteita myös muissa EU-maissa. Suomi tukee elinkeinoelämän mahdollisuuksia kehittää liiketoimintaansa Kiinassa ja kiinalaisyritysten kanssa. Suomen Kiinassa sijaitsevat edustustot sekä TF-Kiina-verkosto seuraavat myös Kiinan liiketoimintaympäristön muutoksia. Julkinen sektorin aloilla yhteistyö Kiinan kanssa on monipuolista ja keskittyy Suomen vahvuusaloille. Suomen on kuitenkin tärkeää tunnistaa ja ennaltaehkäistä yhteistyöhön mahdollisesti liittyviä riskejä.

Toimintaympäristö sekä Kiinassa että globaalisti luo puitteet Suomen toiminnalle ja yhteistyölle. Toimintaohjelmassa tarkastellaan sekä Kiinan poliittisen järjestelmän merkitystä, Kiinan globaaleja tavoitteita että suurvalta- ja teknologiakilpailun vaikutuksia.

Toimintaohjelman johtopäätöksissä korostetaan ajankohtaisen tilannekuvan ylläpitämistä; hyvien kahdenvälisten suhteiden jatkuvuutta ja johdonmukaista yhteistyötä omista intresseistämme, tavoitteistamme ja arvoistamme lähtien; taloudellisen kumppanuuden merkitystä; ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamista ja edistämistä; EU:n johdonmukaista Kiina-politiikkaa; Kiinan merkitystä globaaleihin haasteisiin vastaamisessa; kansallisen koordinaation merkitystä ja viranomaisyhteistyötä yhteisen tilannekuvan kehittämisessä; sekä Kiinaan liittyvän osaamisen vahvistamista.